

Kalaallit Nunaata Kitaani nannut silap pissusiata allanngoriartorneranit eqqugaapput

*(Nannut pillugit Nalunaarusiap "En revurdering af isbjørne I Baffin Bug tog Kane Bassin"(2011-2014)
eqikkarnertaa allaavigalugu allaaserisaq)*

Kalaallit Nunaata Kitaani Avannaata Imaani nanoqatigiit silap pissusiata allanngoriartorneranit eqqugaasut ilisimasitusartartunit uppersarsarneqarpoq. Sila siunissami kiatsikkiartuinnassappat nanoqatigiit allat avannarpasinnerusumi Kane Bassinimiittartut aamma eqqugaasinnaapput.

Tamanna Avannaata Imaani (Kalaallit Nunaata kitaani) nanoqatigiinnik kiisalu Qaanaap eqqaani Kane Bassinimi nanoqatigiinnik (Kalaallit Nunaata Canadallu ataatsimoorullugu aqutsivigisaannik) 2011-2014-imi misissuinerit inerneranni atuarneqarsinnaavoq. Avannaata Imaata Kane Bassinillu nanoqatigiiviniq misissuinerimi ilisimatusartartut Pinngortitaleriffimmeersut suleqatigaat ilisimatusartartut Nunavummeersut, Norgemeersut USA-meersullu kiisalu Kalaallit Nunaanni Canadamilu piniartut nannunniartartut inuillu nanoqarfimmiut.

Nannunik 2011-2014-imi misissuineq Pinngortitaleriffimmeersut imaani miluumasunik misissuisarnerni maannamut peqataaffigisarsimasaanni annertunerpaavoq. Nannut pillugit Canadap Kalaallit Nunaatalu Ataatsimoorlutik Ataatsimiititaliaata taassumalu Ilisimatuussutsikkut Suleqatigiissitaata Avannaata Imaani Kane Bassinimilu nannut pillugit nutaanik misissuisoqarnissaanik kissaateqareersullu nanoqatigiiaat qanoq innerannik misissuineq aallartinneqarpoq.

Avannaata Imaata Kane Bassinillu nanoqatigiiviniq misissuinerit annertuut marluusut ukiunik 20-nik akunneqarput. Misissuiningaatsiaq siulleq 1990-ikkut qiteqqunneranni ingerlanneqarsimavoq.

Ilisimatuussutsikkut Suleqatigiissitap nannut pillugit nalunaarusiangaatsiarsuaq Canadap Kalaallit Nunaatalu Nannut Pillugit Ataatsimoorlutik Ataatsimiititaliaannut siorna (2016) juulimi tunniuppaa. Nalunaarusiaq Ataatsimoorussamik Ataatsimiititaliap nalilersoqqaareermagu piffissangaatsiarlu kalaallisuunngortitsinermut atorneqareersorlu, ukioq manna februaarip qulingiluaanni tamanut aatsaat saqqummiunneqarpoq.

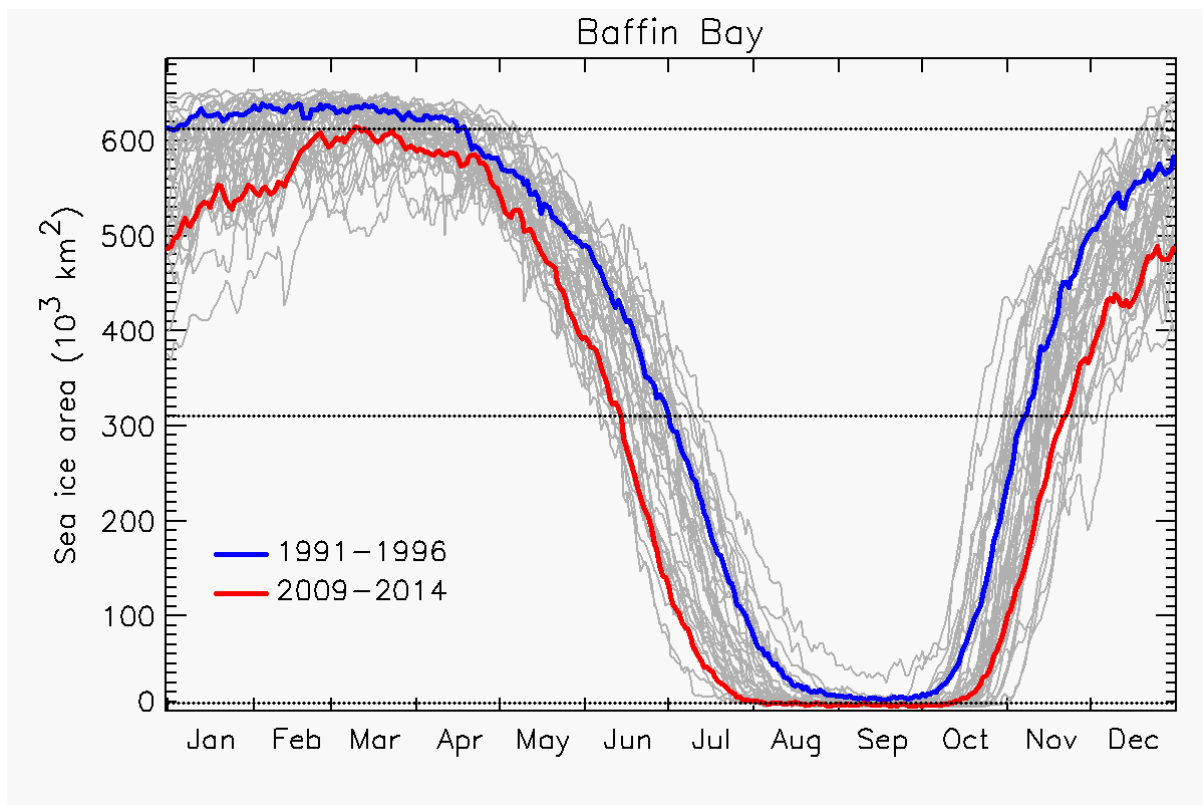
Assi 1: Nannunik ilisimatusartartut Pinngortitaleriffimeersut Kristin Laidre (talerperleq) Erik W. Born (saamerleq). Qeqqanniippoq nannup tunuatungaani Øystein Wiig Norgemi Naturhistorisk Museumimeersoq. Assiliisoq: Fernando Ugarte.

Nannut Avannaata Imartaaniittartut eqqugaanerpaasut

Nannut Avannaata Imaaniittartut atugarliornerpaasut paasineqarpoq. Tamaani immap sikua nannut uumaffigisaat 1979-imiilli milliartuinnavissimavoq pingaartumillu 1990-ikkut kingorna allanngorujussuarsimalluni. Aasaanerani imarorsimasarnera ukiut qulikkaar qaangiukkaarngata ullunik aqqaneq marlunnik sivitsortarmat ukiup qaammataani juunimiit oktobarimut sikuisannerulersimaqaaq. Immap sikua 1990-ikkunnet naleqqiulluni upernaakkut sapaatip akunnerinik pingasuniit sisamanut qulluujarnerusarlermat nannut siammarsimasarfiat pingajorarterummik milleriarsimavoq. Avannaata Imaa 1990-ikkunni martsip qaammataani 853.000 km²-it missaanni annertussusilimmik sikoqartartoq ullumikkut piffissap tamatuma nalaani 581.000 km²-it missaannaanni sikoqartalersimavoq nannullu piniarfissaarutivillugit aasaanerani imarortalersimalluni.

Avannaata Imaa sikuisannerulermat nanui avannarpasinnerusumiinniarnulerulerimasut nanoqatigiinnik eqqaminniittunik allanik naapitsisaarsimapput.

Ukiut tuusintillit nikinnerisa nalaanni Avannaata Imaani aasami imarortalernera nannut arnavissat ingerlaarniartarnerminnut assut akimmisaarutigisalersimavaat, tassa 1990-ikkunnisut imaq sikulik nunalu aqutigisinnaajunnaaramikku sionatigutut sukkatigisumik niqueqattaarsinnaajunnaarsimapput. Nannut ukiumi aasamilu sikuisannerulermat sinerissap qanittuani ikkannerusumiinniarnulerulerimasapput.

Takussutissiaq 1: Avannaata Imaani ukiuni 1979-2014 ukiup kaajallakkiartornerani sikuusarnera. Sikup siammarsimassusia $1000 \times \text{km}^2$ -nngorlugu (Titarnerit qasertut). Ukiuni 1991-1996 agguaqatigiissillugu sikuusarnera (titarnerit tungujortut). Ukiuni 2009-2014 agguaqatigiissillugu sikuusarnera (titarnerit aappalaartut). Avannaata Imaani imarujaartalernera sikuniaasaartalernalu titarnerit ersersippaat. Titarnerup narlusuup ullut imarortarfiit sikusarfiillu aqqusaarpai.

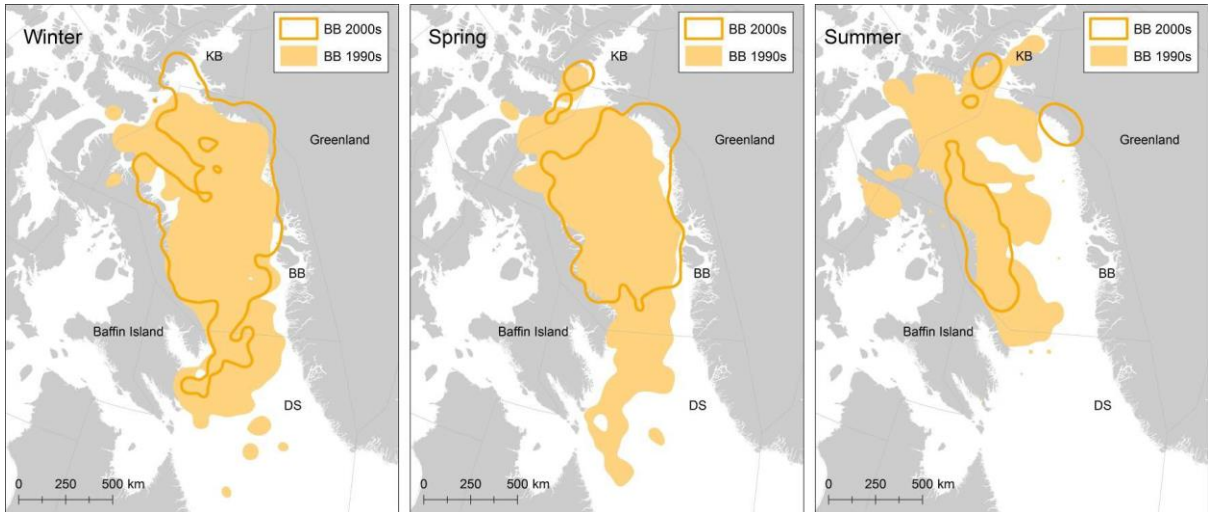
Nannut nalunnerusalersimapput

Imarujaartalermat nannut amerliartuinnartut avasissumiit nunap tungaanut sivilunerujussuarmik naluttalersimapput – ilaatigut Qeqertaaluup (Canada) sineriaanukarnerminni 100 km-it pallillugit naluttariaqartalersimallutik. Taamaattumik nannut 1990-ikkunninngarnit qaammatip ataatsip missaanik sioqqutsillutik nunamut qaqisalersimapput sivilunerusumillu nunamiittalersimallutik.

Nannut Avannaata Imaaniittartut ilaat Qimusseriarsuarmi Upernaviup Qaanaallu akornanniittumi aasisarput – nannullu ilaat Qimusseriarsuarmi ukiisalersimapput. Tassa nannut, 1990-ikkunnut naleqqiullutik Qimusseriarsuarmiinniarnersimapput.

Nannut arnavissat nunamut aamma qaqiaarnerusalersut 1990-ikkunnut naleqqiullutik qaammatip ataatsip missaani kingusinaarnerullutik apissiminnut pulasalersimapput, taamalernerisalu qanoq kinguneqarnerat ilisimaneqanngilaq. Arnavissat nutaanik piaqqisarlutik apissiminnit marsimi anisarnerat allannguuteqarsimanngilaq.

Silap kiatsinneratigut apisarnera allanngormat nannut arnavissat qaqqani qatsinnerusumi apissiliortalersimanerat aamma maluginiarneqarpoq.

Takussutissiaq 2: Nannut qaammataasamut nassitsissusikkat ukiup immikkoortuini pingasuni siammarsimassusiat (ukioq, upernaq aasaq/ukiaq =imarorsimamera). Avannaata Imaani nannut 1990-ikkunni siammarsimassusiat (sumiiffik sungaartumik qalipaatilik) 2000-ikkunnilu (sumiiffik kajortumik titarnilik). Imarortalermat nanoqatigiit siammarsimavallaarunnaarsimapput.

Assi 2: Nannut arnavissat 1990-ikkunni apissii agguaqatigiissillugu 350 meterinik qatsissusilimmiittarsimasut massakut 700 meteriniit 1300 meterit tikillugit qatsitsigisumiittalersimapput. Apissit 1990-ikkunnut naleqqiullutik qaqqani sivinganerusuniittalersimapput. Assiliisoq: Øystein Wiig.

Nannut salunnerulersimasut

Avannaata Imaa sikuerukkiartuinnarluni piniarniarfilussimmat nannut siornatigornit salunnerulersimasut misissuinerni paasineqarpoq.

Immap sikusarnera nannut kinguaassiortarnerannut sunniuteqartartoq 1990-ikkunni kiisalu 2011-2014-imi nannunik misissuisimanerit sanilliunneqarmata uppersineqarpoq. Ukiuni 1993-ip 2011-llu akornanni nannut Avannaata Imaaniittartut upernaakkut imarujaartaleriartornera ilutigalugu kinguaassiornikilliertorsimapput.

Taamaattoq nannut Avannaata Imaaniittartut suli kinguaassiormata, salunnerulernerat kinguaassiorpallaarunnaarnerallu nanoqatigiinnut sunniuteqangaarnaviangitsoq ilisimatusartartut naliliipput.

Assi 3: Nanoq Innaanganermi (Kap York) qaqqap sivingarnatigoortoq. Assiliisoq: Kristin Laidre.

Avannaata Imaata nanui amerlisimappat?

Nannunik Avannaata Imaaniittartunik 2012-2013-imi kisitsisoqarmat paasineqarpoq Avannaata Imaata nanui 2.800-t missanniittut. Nanoqatigiinnik sumiiffimmi annertoorsuarmi taama siammarsimatigisunik kisitsinerit nalorninassuseqartarmata nanoqatigiit 2.100-t 3.600-llu akornanniissangatineqarput.

Avannaata Imaani nanoqatigiinnik 1990-kkunni kiisalu 2000-ip kingorna kisitsinerit assigiinngitsumik ingerlanneqarsimanerat pissutigalugu nannut taamani massakullu amerlassusaannik paasissutissat sanilliunneqarsinnaarpiangimmata Avannaata Imaani nanoqatigiit amerlassutsikkut ineriartornerat erseqqissumik inerniliivigineqarsinnaangilaq. Kisitsinerni tamani nannut sikoqanginnerata nalaani

imaaniinnatik nunamiinnerat aallaavigalugu kisitsisoqarsimavoq. Taamaattumik nannut nunamiinnerisa nalaanni kisitsisoqarlunilu sapinngisamik amerlanerpaanik sionatigut misissoriikkanik misissueqqittoqartarpoq nalunaaqutsersuisoqartarlunilu. Nannut Avannaata Imaaniittartut amerlanersaat sikoqannginerata nalaani Qeqertaalummiittarmata misissuinerit annertunersaat tassani ingerlanneqarput.

1990-ikkunni nannunik misissuineri timmisartooq qulimiguulik ataasiinnaq atorineqarsimavoq 2011-2014-imi misissuineri qulimiguullit pingasut atorineqarput.

1990-ikkunni Avannaata Imaa suli sikoqartoq nannullu qassiuneri ilisimaneqanngitsut avasissorsuarmi qulimiguulimillu tikikkuminaaqisumiinnerisa nalaanni nunamiunerusoq kisitsisoqarsimavoq. Avannaata Imaa ukiuni makkunani aasaanerani imarortalermat nannut aasakkut misissuiffigiuminarsippot sineriammi - nunamiittaleramik kangerlunniittalerlutillu. 1990-ikkunni misissuisimaneerit inernerini aamma atuarneqarsinnaavoq taamani nannut – pingaartumik arnavissat aasami kangerlunniinniarnersimasut kisitsinerni ilanngunneqarsimannngitsut.

Nannut Avannaata Imaaniittartut 1990-ikkunniit maannanut amerlassutsimikkut qanoq ineriartorsimaneerit qularnartoqaraluartooq pissutsit assigiinngitsut peqqutigalugit nanoqatigiit uumaniarnermikkut allanngornernik aqquusaagaqartutut oqaatigisariaqarput. Misissuinerit takutippaat nanoqatigiit sikuisanneruleriartorneranit eqqugaasut, sikulu uumaffigisaat milliartuinnassappat nanoqatigiit ikinnerulersinnaanerit naatsorsuutigineqarsinnaavoq. Pissutsit ajorsuartuinnassappata nanoqatigiit taakkuninnga mianerinninnerulernissaq pitsaanerumillu aqutsinissaq pisariaqalissapput.

Assi 4: Kane Bassinimi nannunik upernaakkut kisitsinermi Canadamiut qulimiguuliat Bell-206 Long Ranger atornerqarpoq Qeqertaalummilu ukiakkut kisitsinermi qulimiguullit taamaattut marluk atornerqarlutik. Aappaaguani ukiakkut kisitsinermi Air Greenlandip qulimiguulia AS350 Ecureuill atornerqarpoq. Assiliisoq: Peter Hegelund.

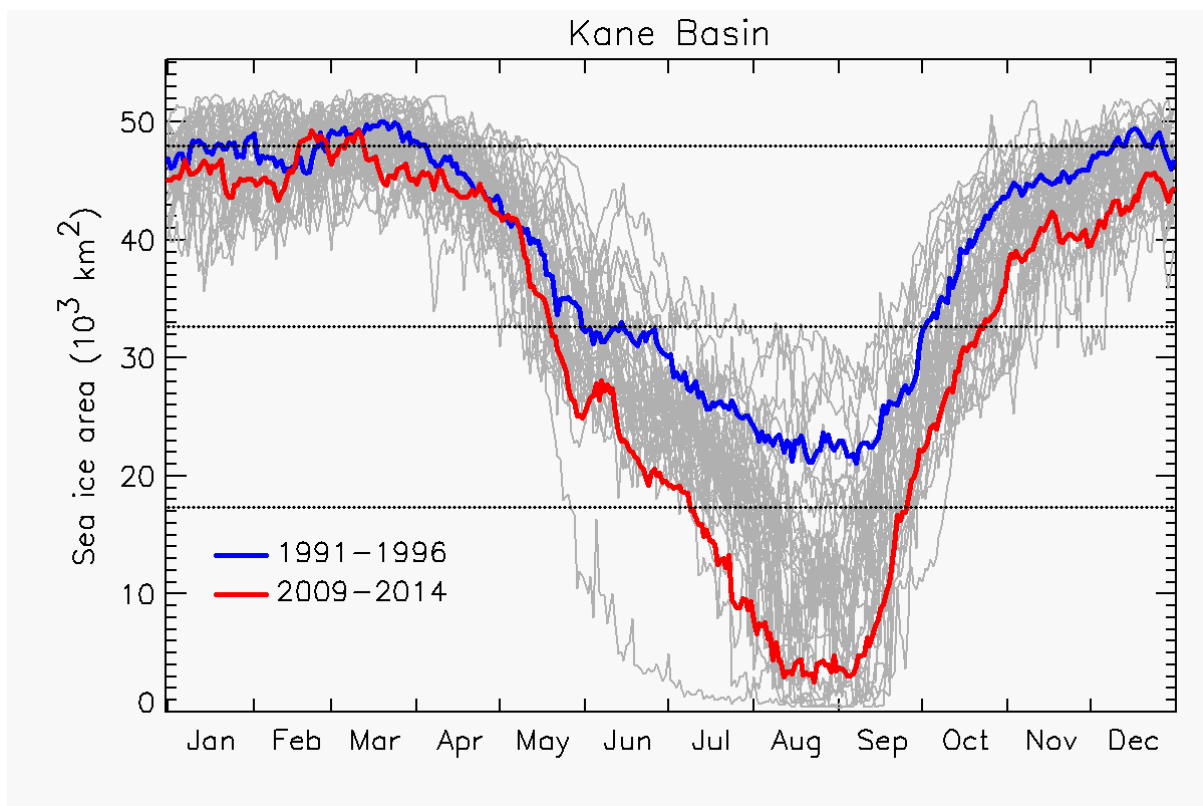
Nannut Kane Bassinimiittartut Avannaata Imaanniittartunit atugarissaarnerusut

Nannut Kalaallit Nunaata kitaata avannarpiaani Kane Bassinimiittartut kujasinnerusumi nannunut Avannaata Imaanniittartunut sanilliullutik imartaq uumaffigisaat annikinneralaarsuuvoq. Kane Bassinip nanoqatigiivi sumiiffimmi, Qaanaap eqqaaniit Kane Bassinimut, Canadami Umimmaat Nunaannut kitaatalu avannaani Sermersuarmut (Humboldt Gletsjer), 150.000 km²-sut annertussusilimmi siammarsimapput.

Taamaattumik nannut Kane Bassinimiittartut Avannaata Imaanniittartunit ikinneralaarsuupput. 2012-2014-mi nannunik nalunaaqutsersuilluni kisitsinermi Kane Bassinimi nannut 357-iusutut tagginneqarput, kisitsinerit qularnaateqartarmata 221-t-493-llu akornanni amerlassusilerneqarput. Taamaattumik nannut Kane Bassinimiittartut 1990-ikkunni 200-t missaanniissimasut amerleriarsimapput.

Kane Bassinimi immap sikusarnera ukiut ingerlaneranni aamma allangorsimavoq. Siornagut ukioq kaajallallugu sikuusartuq Avannaata Imaanisulli aasaanerani imarortalersimavoq. Aasaanerani imarorsimasarnera 1979-imiit ukiut qulikkaarlugit ullunik aqqaneq marlunnik sivitsortarmat Kane Bassinip affaannarmik sikuusarnera qaammatinik marlunnik sivitsorsimavoq. Sikusarnera allangormat nannut uumaniarfii ingerlaartarfiilu aamma allangorput. Kane Bassinip sikua

nikerarnerulersimammat taamaani nannut nannunut Avannaata Imaniittartunut sanilliullutik siammarsimanerulersimapput.

Takussutissiaq 3: Kane Bassinimi ukiuni 1979-2014 ukiup kaajallakkiartornerani sikuusarnera). Sikup siammarsimassusia 1000 x km²-nngorlugu (titarnerit qasertut. Ukiuni 1991-1996 agguaqatigiissillugu sikuusarnera (titarnerit tungujortut) aamma ukiuni 2009-2014 agguaqatigiissillugu sikuusarnera (titarnerit aappalaartut). Kane Bassin aasaanerani imarorluinnangajassimasoq takuneqarsinnaavoq. Titarnerup narlusuup ullut imarortarfiit sikusarfiillu aqqusaarpai.

Kane Bassinimi pissutsit pitsaanerulersut

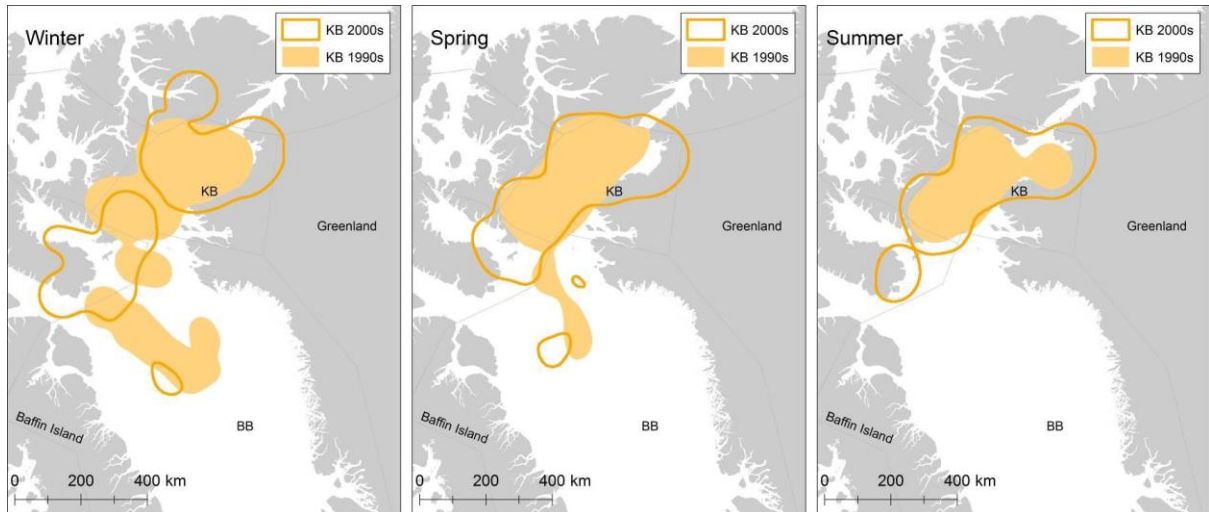
Nannut Kane Bassinimiittartut 1990-ikkunnut naleqqiullutik amerlanerulersimanerat ilisimatusartartut assigiinngitsunik peqquteqassangatippaat.

2012-2014-imi kisitsinermi maluginiarneqarpoq nannut Kane Bassinip kangisinnerusortaani Kalaallit Nunaata kitaata avannaani Sermersuup (Humboldt Gletsjer) eqqaaniittartut amerlanerulersimasut. Nanoqarnerulernera piniartut 2006-imiit nannuttassinneqartalernerannik sikuusarneralu allanngormat Sermersuup (Humboldt Gletsjer) qimussimik nannunniarfiusartup ukiorpaalussuannortuni kingullerni tikikkuminnaallisimaneranik pissuteqassangatinneqarpoq.

Misissuinerit takutippaattaaq Kane Bassinimiittartut nannut arnavissat ukiut 2000-it kingorna apissimiittarneri ukiuni 1990-kkunniilli allannguuteqangaarsimannngitsut. Paasissutissalli arnavissat apissimiittarnerinut tunngasut suli ikittuinnaagallarput.

Kane Bassinimi nannut inuusukaat arnavissallu ataatsimik ukiulinnik piarallit 1990-kkunnut sanilliullutik pualanerulersimapput nannunut Avannaata Imaaniittartunut sanilliullutik sivilisunerusumik sikumiittaramik atugarissaarnerullutillu - tassa imartami tassani

uumasoqarnerulerlunilu puiseqarnerulernera nannut amerlanerulersimanerannut pissutaasorineqarput. Sermersuup (Humboldt Gletsjer) eqqaani nanoqarnerulersimanera tamatuma uumaffigiuminarsisimaneranik takutitsivoq.

Takussutissiaq 4: Kane Bassinimi nannut 1990-ikkunni siammarsimassusiat (sumiiffik sungaartoq) 2000-kkunilu (sumiiffik kajortumik titarnilik). Nannut qaammataasamut nassitsissusikkat ukiup immikkoortuini pingasuni siammarsimassusiat takutinneqarpoq (ukioq, upernaag aasaq/ukiaq = imarorsimanera).

Nutaamik siunnersuisoqassaaq

Ilisimatuussutsikkut Suleqatigiissitaq Avannaata Imaani Kane Bassinimilu piujuaannartitsinermik tunngaveqarluni siunissami nannunniartarnissaq pillugu siunnersuineramik nutaamik Canadap Kalaallit Nunaatalu nannut pillugit ataatsimoorussamik ataatsimiititaliaannut aasaru 2017-imi tunniussaqaassaaq. Silap pissusiata allanngoriartornerata sunniutai siunnersuinermi ilanngunneqassapput. Ilisimatuussutsikkut Suleqatigiissitaq naatsorsueriaatsimik nutaamik atuilerpoq, naatsorsueriaatsimi tassani nannunniartarnermik naatsorsuinermi silap pissusiata allanngoriartornerata equinera aamma isiginiarneqartassaaq.

Nalunaarusiaq nalunaarusiallu eqikkarneqarnera nittartakkami uani aaneqarsinnaapput:

<http://www.natur.gl/gl/siunnersuineq/miluumasut-imarmiut/>

Paasissutissat quppernerup tullianiipput.

Paasissutissat 1: Siuarsaataasumik ilisimatusarneq

Nannunik 2011-2014-imi kingornuttagaasigut misissuiffigineqareersunik misissueqqinnerni (tassani nannut sinitsinnagit qarsuaqqamilli neqaata ilamernanik tiguisussamik aallaaneqartarput) nannut sapinngisamik amerlasuut qarsuaqqamik aallaallugit tiguisiffigineqarput. Nannut neqimerni misissugassat atorlugit nannut ataasiakkaat taannaqqissaajunerat paasinianeqartarpoq. Nannunik misissuinerit aallaqqaataanni qarsuaqqat atorneqarpiangeriarlutik misissuinerit ingerlaneranni atorluarneqarluarsimapput aatsaallu taama misissuiffimmi annertutigimi atorneqarsimallutik. Qarsuaqqanik atuinerup saniatigut nannut kapuummik sinissaatitalimmik aallaariarlugit sinilerteriarlugillu aatsaat nalunaarutserneqartarput misissugassanillu tiguisiffigineqartarput. Kalaallit Nunaanni Nunavummilu piniartut nannuttamik neqimernanik misissugassanngorlugit nassiusaat biologit namminneq misissugassanngorlugit pissarsiaannut ilanngullugit misissorneqarput.

Paasissutissat 2: Nannut amerlassusaannik kisitsisit 1990-kkunneersut pisoqalisut

Ilisimatuussutsikkut Suleqatigiissitaq maajimi 2010-mi nalunaarusiorpoq 1990-kkut qiteqqunneranni nannunik Avannaata Imaaniittartunik Kane Bassinimiittartunillu misissuinerit inerneri aallaavigalugit. Suleqatigiissitaq inerniliivoq paasissutissat 1990-kkunneersut nannut amerlassusaannik kinguaassiornerannilu imallit massakkut pissutsinut sanilliunneqarpiarsinnaajunnaarsimasut pisoqalisoorsimasullu – pingaartumik ukiuni makkunani imartani misissuiffiusuni sikusarnera allangorsimammat. Taamaattumik nannut amerlassusaat, siammarsimassusaat, peqqissusaat kinguaassiornerallu pillugit paasissutissanik nutaanik katersisoqarnissaanik Ilisimatuussutsikkut Suleqatigiissitaq innersuussuteqarpoq.

Kalaallit Nunaanni Canadamilu nannunik ilisimasatusartartut nannunik misissuinissaq annertoog aallartippaat. 2011-miit 2014-imut nannunik Avannaata Imaaniittartunik Kane Bassinimiittartunillu misissuinerimmi annertuumi Pinngortitaleriffiup suleqatigai ilisimatuut Canadameersut, Nunavummeersut, Norgemeersut, USA-meersut kiisalu Kalaallit Nunaanni Nunavummilu nannunniartartut nunaqqataasullu. Misissuinerup ilarujussua Danmarkimi Avatangiisinut Aqutsisoqarfiup aningaasaliiffigisimavaa. Misissuinerup inernera - Nalunaarsusiaq 600-t sinnerlugit quppernilik Ilisimatuussutsikkut Suleqatigiissitaq 2016-imi juulimi Canadamiut Kalaallit Nunataalu nannut pillugit ataatsimoorussamik ataatsimiititaliaannut tunniussaa, 9.februaari 2017-imi tamanut saqqummiunneqarpoq.

Paasissutissat 3: Nannunik aqutsineq

Nanoqatigiinnik Kalaallit Nunaata Canadallu akornanniittunik Kalaallit Canadamiullu piniagaqartuunerat taamalillutillu nannunniartarnermik aqutsinissamat pisussaaffeqaatigiinnerat tunngavigalugu Kalaallit Canadamiullu nannut pillugit 2010-mi ataatsimoorussamik ataatsimiititaliorput (The Canada – Greenland Joint Commission on Polar Bear), nanoqatigiit Avannata Imaaniittartut Kane Bassinimiittartullu piujuaannartitsiniarnermik tunngaveqarluni aqutsivigineqarnissaat siunertaralugu. Canadami, Nunavummi Kalaallit Nunaannilu Naalakkersuisut akornanni paaseqatigiissut oktobari 2009-mi atsioqatigiissutigalugu ataatsimiititaliaq pilersinneqarpoq. Ataatsimiititaliaq anguniagai:

1. Nanoqatigiit marluk Avannaata Imaaniittartut Kane Bassinimiittartullu mianerineqarlutillu piujuaannartinneqarnissaat siunertaralugu aqutsinissaq.
2. Nanoqatigiinnik illersuinerimik tunngaveqarluni aqutsinermik sunniuteqarluartumik pilersitsinissaq.

Canadap Kalaallit Nunaatalu nannut pillugit ataatsimoorussamik ataatsimiititaliaat Ilisimatuussutsikkut Suleqatigiissamik (Scientific Working Group), nannut Avannaata Imaaniittartut Kane Bassinimiittartullu pillugit ilisimatuussutsikkut tunngaveqarluni siunnersuisartussamik innersuussuteqartartussamillu pilersitsivoq. Pingaarnertut suliasaralugit:

1. Avannaata Imaani Kane Bassinimilu nannuttarineqarsinnaasunik amerlassusiliisarnissaq innersuussutillu aallavigalugit nalunaarusiortarnissaq.